

Józef PARCHAŃSKI
Dwayne DAVID
Politechnika Śląska

DOŚWIADCZALNA WERYFIKACJA WYNIKÓW SYMULACJI NAPRĘŻEŃ W OGNIWIE ŁAŃCUCHA TYPU F-100

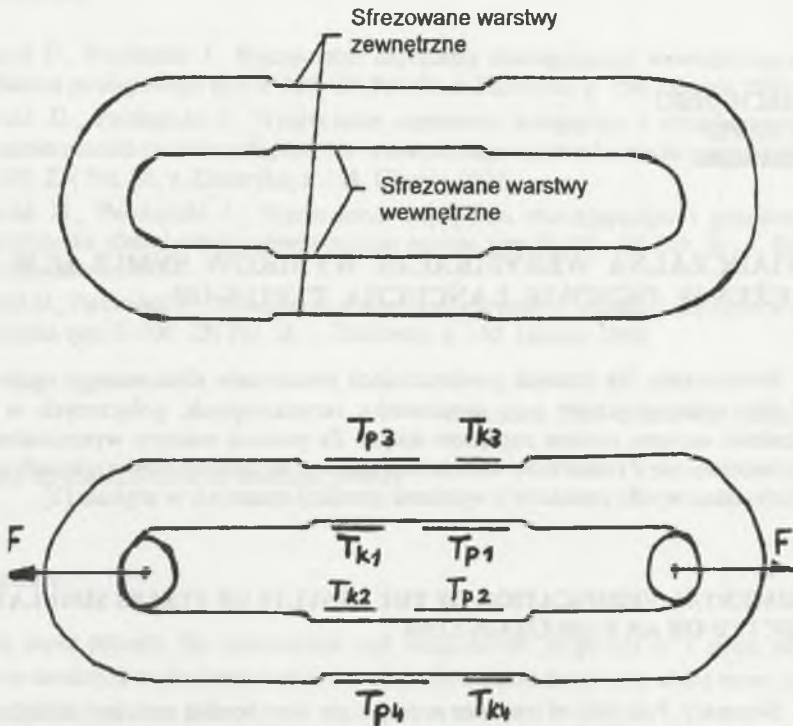
Streszczenie. Na czterech powierzchniach dwustronnie sfrezowanego ogniwa typu F-100 naklejono cztery pary tensometrów rezystancyjnych, połączonych w cztery dzielniki napięcia zasilane napięciem stałym. Za pomocą maszyny wytrzymałościowej wytworzono siłę F i zmierzono wartości naprężenia σ na czterech powierzchniach ogniwa. Porównano wyniki pomiarów z wynikami symulacji opisanych w artykule [3].

EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE RESULTS OF STRESS SIMULATIONS CONDUCTED ON AN F-100 CHAIN LINK

Summary. Four pairs of resistance stress gauges were bonded onto four milled surfaces of an F-100 chain link. The stress gauges were connected up to form four voltage dividers, which were then powered by direct current. A pulling machine was then used to create a force F and stress values σ on the four surfaces of the chain link were measured. The results of these measurements were compared with those of the simulation described in detail in paper [3].

1. WSTĘP

W artykułach [1], [2] przedstawiono wyniki obliczeń metodą elementów skończonych (za pomocą programu PRO-MES4.4) wartości naprężeń rozciągających σ_x , σ_y , σ_z w osiach X , Y i Z oraz naprężenia zredukowanego wg hipotezy Hubera w cyfrowym modelu oryginalnego ogniwa łańcucha typu F-100. Łańcuch pociagowy przonośnika samochodów jest wykonany z kilku tysięcy ogniw typu F-100. W celu doświadczalnej weryfikacji wyników badań symulacyjnych zaprojektowano i wykonano prototyp przetwornika naprężenia na bazie ogniwa F-100. W tym celu sfrezowano wewnętrzne i zewnętrzne warstwy materiału ogniwa o grubości około 0,65 mm na prostych odcinkach ogniwa wewnętrznego (rys. 1a). Po wyszlifowaniu powierzchni sfrezowanych warstw naklejono na nie tensometry pomiarowe T_p i kompensacyjne T_k (rys. 1b).

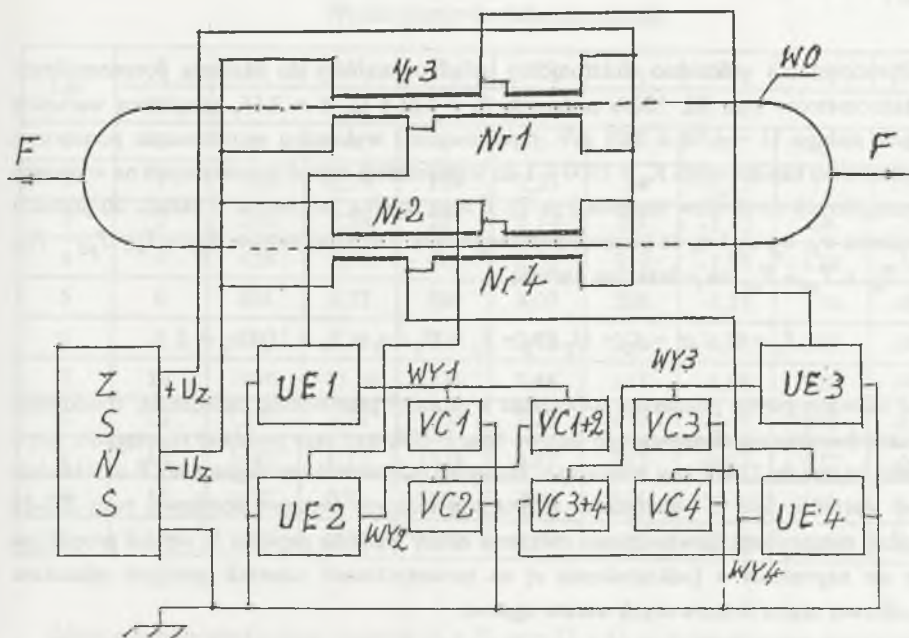

Rys. 1. Szkic prototypu przetwornika naprężenia: a) ogniwo typu F-100 dwustronnie sfrezowane, b) miejsca naklejenia tensometrów T_p i T_k . F — siła działająca na sworznie ogniwa

Fig. 1. A drawing of the stress transducer prototype: a) F-100 chain link milled on two sides, b) the location of the stress gauges T_p and T_k . F — the force acting on the bolt of the chain link

Poszczególne pary tensometrów T_p i T_k włączono w oddzielne rezystancyjne dzielniki napięcia i zasilano napięciem stałym. Napięciowe sygnały z dzielników, poprzez układy elektroniczne UE, mierzono woltomierzami cyfrowymi VC (rys.2).

Ponieważ dwustronnie sfrezowane ogniwo F-100, zastosowane w prototypie przetwornika naprężenia, różni się od oryginalnego ogniwa (niefrezowanego), nie można porównywać wyników pomiarów ogniwa dwustronnie sfrezowanego (prototyp przetwornika naprężenia) z wynikami badań symulacyjnych modelu ogniwa oryginalnego, przedstawionymi w artykułach [1], [2].

Rys.2. Idea układu pomiarowego do wyznaczania czułości, liniowości i powtarzalności wyników pomiarów poszczególnych przetworników tensometrycznych nr 1, nr 2, nr 3 i nr 4 oraz do pomiaru naprężenia w poprzecznym przekroju ogniwa typu F-100; WO — wewnętrzne ogniwo F-100, F — siła rozciągająca ogniwo, ZSNS — zasilacz stabilizowany napięcia stałego $\pm U_z$, UE1÷UE4 — układy elektroniczne, VC1÷VC4, VC1+2, VC3+4 — woltomierze cyfrowe

Fig.2. The circuit used to determine the sensitivity, linearity and repeatability of the results of the various measurements conducted using the no. 1 - 4 stress gauge transducers as well as to measure the stress in the cross section of the F-100 chain link. WO — the internal chain link, F — longitudinal force applied to the chain link, ZSNS — stabilised direct current supply unit ($\pm U_z$), UE1÷UE4 — electronic units, VC1÷VC4, VC1+2, VC3+4 — digital voltmeters

Aby bezpośrednio porównać wyniki pomiarów laboratoryjnych z wynikami badań symulacyjnych, opracowano model cyfrowy dwustronnie sfrezowanego ogniwa F-100 i metodą elementów skończonych, za pomocą programu PRO-MES4.4 (analogicznie jak w artykułach [1], [2]) obliczono naprężenie rozciągające i przemieszczenia w wybranych miejscach modelu ogniwa zmodyfikowanego. Wyniki badań symulacyjnych wraz z odpowiednimi wykresami przedstawiono w artykule [3].

2. POMIARY

Opracowano i wykonano elektroniczny układ pomiarowy do zasilania poszczególnych par tensometrów typu RL 120/6 o danych $R_t = 121.6 \Omega$, $k = 2.15$, taką samą wartością napięcia stałego $U = 4,98 \pm 0,01$ mV. Opracowano i wykonano wzmacniacze pomiarowe o wzmacnieniu napięciowym $K_u = 1000 \pm 1$ do wzmacniania napięć pomiarowych na wyjściach poszczególnych dzielników napięcia (rys. 2). Z tego wynika, że czułość S układu do pomiaru naprężenia $\sigma_1, \sigma_2, \sigma_3$ i σ_4 za pomocą poszczególnych par tensometrów $T_{p1} - T_{k1}, T_{p2} - T_{k2}, T_{p3} - T_{k3}$ i $T_{p4} - T_{k4}$ ma jednakową wartość

$$S_1 = U_1 / \sigma_1 = S_2 = U_2 / \sigma_2 = S_3 = U_3 / \sigma_3 = S_4 = U_4 / \sigma_4 = S.$$

Przed laboratoryjnymi pomiarami naprężenia wykonany przetwornik naprężenia, zbudowany na bazie dwustronnie sfrezowanego ogniwa typu F-100, trzy razy poddano rozciąganiu siłą o wartości od zera do 22 kN, tzw. trenowaniu. Następnie przetwornik rozciągano siłą F o dokładnie znanej wartości. Siłę F wytworzono za pomocą maszyny wytrzymałościowej typu ZD-10 produkcji niemieckiej. Równocześnie mierzono cztery wartości napięcia U wprost proporcjonalne do naprężenia σ (odkształcenia ϵ) na powierzchniach czterech prostych odcinków w środkowej części sfrezowanych warstw ogniwa.

Napięcie na wyjściu pomiarowym każdego mostka tensometrycznego jest wprost proporcjonalne do zmiany długości (odkształcenia jednostkowego ϵ) tensometru pomiarowego T_p . Ponieważ badania były przeprowadzone w zakresie sprężystości materiału (obowiązywania prawa Hooke'a), więc naprężenie

$$\sigma = E \epsilon,$$

przy czym E jest modułem Younga na rozciąganie materiału. Ogniwa F-100 zostały wykonane ze stali 36HMN, dla której $E = 206 \cdot 10^9$ Pa.

Wyniki pomiarów napięcia U_i i wartości bezwzględnych błędów nieliniowości ΔU_i obliczone metodą najmniejszej sumy kwadratów podano w tab. 1. Wykresy względnych błędów nieliniowości $\delta U_i = \Delta U_i / U_{1,2(18)}$ przedstawiono na rys.3a, przy czym $U_{1,2(18)}$ oznacza średnią wartość napięcia U_i przy sile $F = 18$ kN, $I = 1, 2, 3, 4$. Wartość naprężenia rozciągającego σ_x istniejącego w poprzecznych przekrojach na prostych odcinkach połówek ogniwa otrzymane z pomiarów przedstawiono na rys.3b, a otrzymane z obliczeń komputerowych przedstawiono na rys.3c.

Przeprowadzone pomiary laboratoryjne wykazały dobrą powtarzalność wyników (odchylenie średniokwadratowe z 5 pomiarów około 0,5% wartości średniej), zadowalającą czułość układu (około 17 mV / MPa) i niezauważalny wpływ zmian temperatury otoczenia na wyniki pomiarów w zakresie od 10°C do 30°C.

Wyniki pomiarów laboratoryjnych

Tabela 1

Lp.	F	U ₁	ΔU ₁	U ₂	ΔU ₂	U ₃	ΔU ₃	U ₄	ΔU ₄
	kN	mV							
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	1	108	2,29	114	1,35	34	-1,21	32	-1,72
3	2	214	2,59	227	1,70	69	-1,42	64	-3,45
4	4	426	3,18	453	2,39	139	-1,83	129	-5,90
5	6	638	3,77	680	4,09	208	-3,25	194	-8,35
6	8	850	4,36	905	3,78	276	-3,66	260	-9,80
7	10	1046	-11,06	1130	3,48	348	-4,08	328	-9,25
8	12	1270	1,53	1354	2,18	419	-3,49	398	-6,70
9	14	1481	1,12	1578	0,87	492	-0,91	472	-0,15
10	16	1692	0,71	1800	-2,43	566	2,68	546	6,40
11	18	1902	-0,70	2022	-5,74	640	6,26	620	12,95

Różnice między wartościami napięcia U_1 a U_2 oraz U_3 a U_4 są spowodowane nieco różnymi polami powierzchni przekroju poprzecznego prostych dwustronnie sfrezowanych odcinków poszczególnych połówek ogniwa, z którego wykonano prototyp przetwornika napięcia. Stwierdzono, że wymiary ogniw oryginalnych różnią się między sobą o wartość 0,2 – 0,6 mm. Grubość sfrezowanych warstw materiału na obydwu połówkach ogniwa też różniła się o około 0,1 mm. Rozciągająca siła osiowa F nie działała idealnie w osi ogniwa. To spowodowało, że każda z połówek ogniwa inaczej odkształcała się podczas badań.

W badaniach symulacyjnych za pomocą programu PRO-MES4.4 analizowano model symetryczny (o jednakowych wymiarach), czyli o jednakowych poprzecznych przekrojach każdej z połówek cyfrowego modelu ogniwa. Na podstawie średniej wartości napięcia

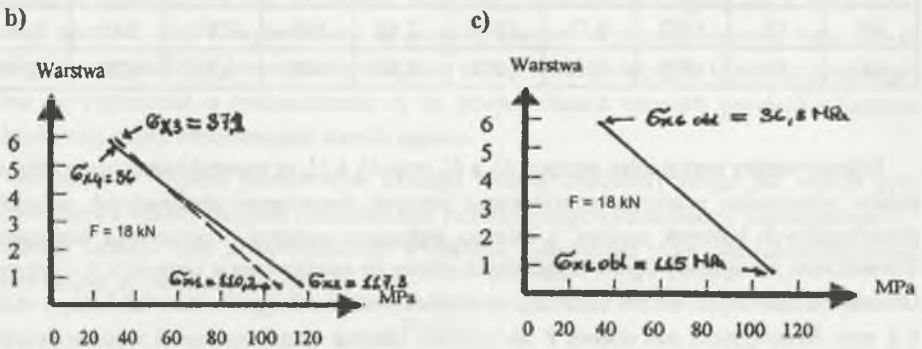
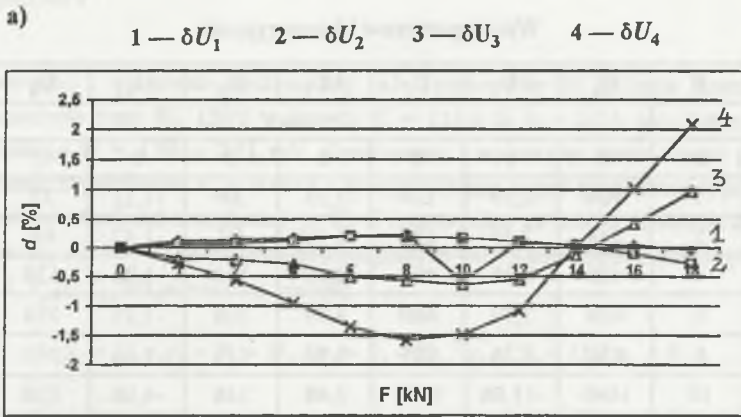
$$U_{\text{śr}} = \frac{U_1 + U_2 + U_3 + U_4}{4}$$

i średniej wartości naprężenia

$$\sigma_{\text{śr}} = \frac{F}{A},$$

w środkowej części dwustronnie sfrezowanych warstw ogniwa obliczono czułość

$$S = \frac{U_{\text{śr}}}{\sigma_{\text{śr}}}.$$

Rys.3. Wartości względnych błędów nieliniowości δU_1 , δU_2 , δU_3 , δU_4 w funkcji siły F (a). Wartości naprężenia rozciągającego w poprzecznym przekroju ogniwa otrzymane z pomiarów (b) oraz otrzymane z obliczeń symulacyjnych (c)

Fig.3. Values of the relative non-linearity error δU_1 , δU_2 , δU_3 , δU_4 as a function of the force F (a). Values of the longitudinal stress in the cross section of the chain link, obtained from measurements (b) and computer simulations (c)

Zmierzony przekrój poprzeczny A ogniwa typu F-100 dwustronnie sfrezowanego wynosi 240 mm^2 w środkowej części prostych odcinków ogniwa. Do obliczenia naprężenia

$$\sigma_i = \frac{U_i}{S},$$

gdzie $i = 1, 2, 3, 4$

na powierzchniach dwustronnie sfrezowanych warstw na prostych odcinkach ogniwa typu F-100, przyjęto średnią czułość zmierzoną przy sile $F = 6, 12$ i 18 kN, czyli

$$S = S_{av} = \frac{1}{3} (17,20 + 17,21 + 17,28) = 17,23 \frac{\text{mV}}{\text{MPa}}$$

Wybrane wartości siły osiowej F , średnie naprężenie rozciągające σ_{xav} , czułość S wykonanego przetwornika naprężenia i naprężenie rozciągające σ_x w kierunku osi X podano w tabeli 2.

Tabela 2

Wybrane wartości siły, czułości i naprężenia

Lp.	F	σ_{av}	$U_1+U_2+U_3+U_4$	S	σ_{x1}	σ_{x2}	σ_{x3}	σ_{x4}	σ_{x1}/σ_{x3}	σ_{x2}/σ_{x4}
	kN	MPa	mV	mV/MPa	MPa					
1	6	25,0	1720	17,20	37,0	39,4	12,1	11,3	3,06	3,50
2	12	50,0	3441	17,21	73,0	78,5	24,3	23,1	3,00	3,40
3	18	75,0	5185	17,28	110,2	117,3	37,1	36,0	3,00	3,26

Z tabeli 2 wynika, że stosunek naprężenia σ_{x1} na wewnętrznej powierzchni do naprężenia σ_{x3} na zewnętrznej powierzchni jednej połówki ogniwa dwustronnie sfrezowanego wynosi $3,0 \div 3,06$, natomiast w drugiej połóce ogniwa stosunek σ_{x2} na wewnętrznej powierzchni do naprężenia σ_{x4} na zewnętrznej powierzchni wynosi $3,26 \div 3,50$. Ta różnica pomiędzy wartościami naprężenia w połówkach ogniwa jest spowodowana różnymi przekrojami poprzecznymi połówek ogniwa. Połówki ogniwa o różnych przekrojach odkształcają się inaczej, a to powoduje różne wartości naprężenia i różne rozkłady naprężenia w poszczególnych przekrojach ogniwa (rys. 3b). Dla porównania wyników pomiarów z wynikami symulacji wartości naprężenia wyznaczone metodą symulacyjną, a opisane w artykule [3], przedstawiono na rys.3c.

3. WNIOSKI

Porównanie wyników pomiarów laboratoryjnych (tab. 1 i 2 oraz rys.3b) z wynikami badań symulacyjnych przeprowadzonych za pomocą programu PRO-MES4.4 (rys.3c) wykazuje, iż poprawnie opracowano cyfrowy model ogniwa dwustronnie sfrezowanego, przyjęto poprawne wymiary modelu i poprawnie przeprowadzono badania symulacyjne oraz pomiary laboratoryjne. Z tabeli 1 i 2 oraz rys. 3b wynika, że przy osiowo przyłożonej sile rozciągającej $F = 18$ kN naprężenia na wewnętrznych powierzchniach ogniwa wynoszą $\sigma_{x1} = 110,2$ MPa, $\sigma_{x2} = 117,3$ MPa, a naprężenia na zewnętrznych powierzchniach ogniwa

wynoszą $\sigma_{x3} = 37,1$ MPa, $\sigma_{x4} = 36,0$ MPa. Stosunek naprężenia $\sigma_{x1} / \sigma_{x3} = 2,97$ w jednej połówce ogniwa jest mniejszy niż stosunek $\sigma_{x2} / \sigma_{x4} = 3,26$ w drugiej połówce ogniwa. Stosunek wartości zmierzonego naprężenia rozciągającego $\sigma_{x1} + \sigma_{x2}$ na wewnętrznych powierzchniach ogniwa do naprężenia rozciągającego $\sigma_{x3} + \sigma_{x4}$ na zewnętrznych powierzchniach ogniwa wynosi

$$\frac{\sigma_{x1} + \sigma_{x2}}{\sigma_{x3} + \sigma_{x4}} = \frac{110,2 + 117,3}{37,1 + 36,0} = 3,11$$

i jest prawie równy stosunkowi obliczonego naprężenia $\sigma_{x1obl.} = 115$ MPa na wewnętrznej powierzchni pierwszej warstwy (wg [3]) do naprężenia $\sigma_{x6obl.} = 36,8$ MPa na zewnętrznej powierzchni szóstej warstwy wynoszącemu

$$\frac{\sigma_{x1obl.}}{\sigma_{x6obl.}} = \frac{115}{36,8} = 3,13.$$

Wartości naprężenia $\sigma_{x1obl.}$ wyznaczono na podstawie rys.5a, a naprężenia $\sigma_{x6obl.}$ — na podstawie rys.9a artykułu [3], czyli wyznaczono je metodą symulacyjną dla siły $F = 18$ kN. Bezwzględna wartość naprężenia $\sigma_{x1obl.} = 115$ MPa wyznaczona metodą symulacyjną mieści się w zakresie zmierzonych wartości $\sigma_{x1} = 110,2$ MPa i $\sigma_{x2} = 117,3$ MPa. Wartość $\sigma_{x6obl.} = 36,8$ MPa wyznaczona metodą symulacyjną również mieści się w zakresie $\sigma_{x3} = 37,1$ MPa i $\sigma_{x4} = 36,0$ MPa zmierzonych podczas badań prototypu przetwornika naprężenia dwustronnie sfrezowanego.

Tak dobra zgodność badań symulacyjnych z wynikami pomiarów prototypu przetwornika naprężenia zachęca autorów do prowadzenia dalszych prac zmierzających do opracowania pomiarowego przetwornika naprężenia zbudowanego na bazie ogniwa typu F-100 sfrezowanego jednostronnie (tylko wewnętrzne warstwy ogniwa).

LITERATURA

1. David D., Parchański J.: Wyznaczanie naprężenia rozciągającego wewnętrznego ogniwa łańcucha pociągowego typu F-100. ZN Pol. Śl., s. Elektryka, z. 158, Gliwice 1997.
2. David D., Parchański J.: Wyznaczanie naprężenia ścinającego i zredukowanego oraz przemieszczenia określonych punktów wewnętrznego ogniwa łańcucha pociągowego typu F-100. ZN Pol. Śl., s. Elektryka, z. 158, Gliwice 1997.
3. David D., Parchański J.: Wyznaczanie naprężenia rozciągającego i przemieszczenia dwustronnie sfrezowanego wewnętrznego ogniwa typu F-100. ZN Pol. Śl., s. Elektryka, z. 158, Gliwice 1997.

Recenzent: Prof. dr hab. inż. Stefan Kubisa

Wpłynęło do Redakcji dnia 10 kwietnia 1998 r.

Abstract

The aim of this paper is to verify experimentally the results of stress simulations conducted on an F-100 chain link, which forms part of a conveyor drive system. To do so, an F-100 internal chain link was milled on its inner and outer surfaces (Fig. 1a), after which stress measuring and compensation gauges T_p and T_k were bonded to these surfaces, respectively. The various pairs of stress gauges were powered by direct current of corresponding voltage $\pm U_z$. The output signal from the stress gauge pairs was measured using digital voltmeters VC after being processed by electronic units UE (Fig. 2). The results of these voltage measurements, U_1 , U_2 , U_3 and U_4 , proportional to the tensile stress σ_{x1} , σ_{x2} , σ_{x3} and σ_{x4} occurring on the milled surfaces of the chain link, are listed in Table 1 and displayed in Fig. 3b. The measured tensile stress values ($\sigma_{x1} \div \sigma_{x4}$) are listed in Table 2, while the deviation from linearity is displayed in Fig. 3a. Fig. 3c shows the stress values determined during earlier simulations conducted using the PRO-MES4.4 software and described in paper [3].

The results of the laboratory tensile stress measurements $\sigma_{x1} \div \sigma_{x4}$ are compliant with those obtained during earlier stress simulations.